

4. Погребенник В. Українська мова. Українська література – К.: ТОВ «Казка», 2009. – 864с. (6-те видання).
5. Погрібний А.Г. Борис Грінченко. Нарис життя і творчості. – К.: Дніпро, 1988. – 268с.
6. Шевчук Вол. Він дуже любив дітей // Грінченко Б. Лесь, преславний гайдамака. – К.: Веселка, 1991. – С. 5-8

Шмира О.

Науковий керівник – асист. Сеньовська Н. Л.

НАРОДНА ПЕДАГОГІКА ПРО ОСОБИСТІТЬ, ЇЇ РОЗВИТОК, ФОРМУВАННЯ І СОЦІАЛІЗАЦІЮ

Народна педагогіка – сукупність емпіричних знань народного педагогічного досвіду про виховання, цілісна педагогічна система, яка має чітко визначену мету виховання і традиційно усталені засоби для її досягнення. Цим терміном здебільшого оперують з метою зіставлення традиційно народних знань з науковими.

Народна педагогіка у загальному розумінні слова – наука про виховання, освіту й навчання підростаючого покоління засобами народної моралі, звичаїв, фольклору. Це своєрідний багатотомний усний підручник навчання і виховання, який зберігається в пам'яті народу, постійно ним використовується, систематично збагачується й удосконалюється. Народна педагогіка наймудріша, тому що створювалася протягом ряду століть, шліфувалась, перевірялась досвідом мільйонів людей багатьох поколінь. Її ще справедливо називають школою, яка завжди з нами, – школою сім'ї й отчого дому, матірною і батьковою наукою, першим університетом життя, через який проходить кожна людина. Вона представляє собою сукупність педагогічних відомостей і виховного досвіду народу, які знайшли своє відображення у звичаях, обрядах, фольклорі, традиціях сімейного і громадського виховання. На сучасному етапі в Україні проблеми української народної педагогіки та її місце у вихованні й навчанні дітей досліджує ціла плеяда науковців (Л.Андрушко, А.Богущ, В.Крижанівська, Н.Лисенко, Л.Мафтин, М.Стельмахович та інші).

Термін «народна педагогіка» уперше в науковий обіг увів видатний вітчизняний педагог О.В.Духнович – автор першого на Україні підручника з педагогіки «Народна педагогіка в пользу училищ и учителей сельских» (1857). Народна педагогіка стала першоосновою становлення професійної, наукової педагогіки. З її чистих джерел черпає творче натхнення і запал живої думки не одне покоління видатних педагогів. «Народна педагогіка забезпечила високий науковий злет основоположника педагогіки нового часу Я.А. Коменського. Видатний чеський педагог був прекрасно обізнаний з народною педагогікою, вивчав усну народну творчість» [3, ст. 19]. К. Д. Ушинський нею захоплювався: «Видатний педагог з великою повагою ставився до народної педагогіки, зробивши її вінцем своєї педагогічної теорії» [3, ст. 21].

Мета статті – узагальнити та систематизувати досвід народної педагогіки стосовно особливостей розвитку, формування та соціалізації особистості.

Значна увага у народній педагогіці приділяється гармонійному розвитку особистості людини. Зауважимо, що *особистість* – це не суто психологічне поняття, і вивчається вона всіма суспільними науками – філософією, соціологією, етикою, педагогікою та ін. Розумінню природи особистості сприяють література, музика, образотворче мистецтво. *Розвиток* є безперервним процесом, який не припиняється до моменту припинення самого життя. Людина зазнає різних фізичних (морфологічних, біохімічних, фізіологічних) і соціальних (психічних, духовних, інтелектуальних) змін. Проте, розвиток не обмежується кількісними змінами, зростанням того, що вже є, а містить «перерви безперервності», тобто якісні зміни. Кількісні зміни зумовлюють виникнення нових якостей, тобто ознак, властивостей, які утворюються в ході самого розвитку, і зникнення старих.

Народ прагнув збагнути від яких чинників залежить становлення людської особистості. Погляди спрямовував до сім'ї як першоджерела життя людини. Великого значення в родинній педагогіці надавалося чиннику спадковості. Другим важливим чинником впливу на особистість родинна педагогіка називає середовище – стан взаємин у сім'ї, розпорядок її життя, побут, звичаї і традиції, матеріальне становище, житлові умови. У цьому контексті вирізняється в народних уявленнях такий могутній чинник формування особистості, як виховання прикладом.

Процес опанування людиною соціального досвіду, коли він перетворюється на власні цінності й орієнтації, називають *соціалізацією*. Людина вибірково вводить у свою систему поведінки ті норми і шаблони, що прийняті в суспільстві або групі. Поза постійними зв'язками з іншими людьми соціалізація неможлива. Саме тому питання розвитку, формування та соціалізації особистості знайшли своє відображення у народній педагогіці.

Зокрема, кожна стадія соціалізації має такий вигляд:

1. *Первинна соціалізація*, або стадія адаптації (від народження до підліткового періоду дитина засвоює соціальний досвід некритично, адаптується, пристосовується, наслідує).

Цить, дитино, не плач,

Принесе киця калач.

Вже недалечко — на мостику,

Несе калач на хвостуку...

2. *Стадія індивідуалізації* (з'являється бажання виділити себе серед інших, критичне ставлення до суспільних норм поведінки). У підлітковому віці стадія індивідуалізації, самовизначення "світ і я" характеризується як проміжна соціалізація, тому що усе ще не стійке у світогляді і характері підлітка: «Тни дерево, доки молоде, вчи дитя, поки мале».

3. *Юнацький вік* (18-25 років) характеризується як усталена концептуальна соціалізація, коли виробляються стійкі властивості особистості: «Дитя — що тісто: як замісив, так і виросло».

4. *Стадія інтеграції* (з'являється бажання знайти своє місце в суспільстві, "вписатися" у суспільство). Інтеграція проходить благополучно, якщо властивості людини приймаються групою, суспільством: «Яке дерево, такі й квіти, які батьки, такі і їхні діти».

5. *Трудова стадія* соціалізації охоплює весь період зрілості людини, весь період її трудової діяльності, коли людина не тільки опановує соціальний досвід, але й відтворює його за рахунок активного впливу людини на середовище через свою діяльність: «Щастя не в хмарах ховається, а працею здобувається».

6. *Післятрудова стадія* соціалізації розглядає похилий вік як вік, що робить істотний внесок у відтворення соціального досвіду, у процес передачі його новим поколінням: «Слухай, слухай та на вус мотай, а під старість як знахідка буде».

Народна педагогіка пройнята глибокою людяністю. Вона високо підносить гідність людини, її життєву місію. Народ-педагог послідовно бореться за право кожної людини розкрити свої найкращі риси. У скарбниці усної народної творчості можна знайти вагомі засоби, спрямовані на розв'язання складних завдань всебічного гармонійного розвитку дітей з урахуванням їхніх вікових особливостей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Зінковський Ю.Ф. Педагогічна і психологічна науки в Україні: том 5 – К.: Педагогічна думка, 2007.– 391с.
2. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Народна педагогіка: світовий досвід – К.: Знання-Прес, 2003.–134с.
3. Стельмахович М.Г. Народна педагогіка – К.: Рад. школа, 1985.–312с.
4. Стельмахович М.Г. Українська родинна педагогіка: Навчальний посібник – К.:1996. –288с.
5. Чайка В.М., Цимбал Л.М., Пономаренко Т.Л. Українська етнопедогогіка: Навчальний посібник для студентів педагогічних навчальних закладів – Миколаїв; Тернопіль: ТНПУ, 2007. – 222с.

Якимшин О.

Науковий керівник – доц. Боднар В.Т.

«ПОЄДНАННЯ ПРОТИЛЕЖНОСТЕЙ: ЧАРІВНОСТІ Й ЖОРСТОКОСТІ В ОБРАЗІ КАРМЕН» (ЗА ОДНОЙМЕННОЮ НОВЕЛОЮ ПРОСПЕРА МЕРІМЕ)

Прагнення П. Меріме до зображення сильних, яскравих пристрастей, цільної, безпосередньої натури, що складається в умовах "нецивілізованого" суспільства, визначило характер основних образів новели "Кармен". З'явилась славнозвісна новела П. Меріме "Кармен" 1845 року, тобто через кілька років після другої поїздки письменника до Іспанії. Що ж до сюжету новели, то в його основу ліг випадок, - його розповіла графиня де Монтіхо, - з солдатом, якого спокуюсила жінка. Сюжет